

Eurípídés: Médeia

Tento materiál má za úkol vás provést četbou Eurípidova dramatu *Médeia* tak, abyste na konci byli schopni ho samostatně interpretovat podle své čtenářské situace a preference. Měl by skutečně sloužit jako jakási „mapa“: schematické znázornění, kterými cestami se lze vydat a co lze v daném díle pozorovat. Samotné interpretační „putování“ však nechává na vás. Možnosti, které vám zde budou představeny, rozhodně nejsou kompletním či objektivním pohledem na dílo: ve výběru i formulacích otázek se mohou projevit interpretační preference jejího sestavovatele. Proto si i vy vybírejte takové otázky a úkoly, které vám budou připadat lákavé a podnětné.

Otázky jsou rozděleny dle toho, kdy je vhodné je zodpovědět, do fází před čtením, během čtení (obecně i ke konkrétním pasážím), po čtení a činění interpretačních závěrů. Seznámit se s nimi může být užitečné naopak hned na počátku.

Cíle interpretační mapy aneb co vám může tento materiál nabídnout: vést k pozornému čtení díla a zároveň i k rozhledu do jeho různých kontextů; rozšiřovat povědomí o možných interpretačních způsobech, procvičovat organizaci vlastní práce.

1. Před čtením

- 1.1. Nezbytným úkolem před čtením je samozřejmě **sehnat si text** *Médeie* v překladu, jemuž budete dobře rozumět.¹
- 1.2. Dílo lze samozřejmě také poznat v **divadelní inscenaci**,² je-li k dispozici. I tak bude **potřeba** se v průběhu řešení interpretační mapy vracet k psanému textu (a nenechat svůj dojem z textu ovlivnit podáním konkrétní inscenace), srov. úkol 1.1.
- 1.3. Rozhodněte se, **nakolik chcete znát** před četbou **základní osu příběhu, a především jeho kontext** – předcházející dobrodružství argonautů, v jehož průběhu se Iásón s Médeiou seznámí (drama totiž začíná až po návratu argonautů).³ Všimněte si u postav Iásóna a Médeie, **kdo komu pomáhá, kdo je mocnější a kdo méně, kdo pochází z jakých poměrů**.

---

¹ Nejnovější a stále srozumitelný překlad pochází od Ferdinanda Stiebitze z roku 1929 (vyšel v množství různých vydáních a svazcích: např. samostatně v nakladatelství Artur, ve sbírce Euripídivých dramát *Trójanky a jiné tragédie* či v souboru *Řecká dramata*); on-line je dostupný dnes již o něco méně jazykově přístupný překlad Petra Durdíka z roku 1878 (dostupné z: <<https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:7a472af0-571f-11dd-a363-000d606f5dc6>>) i Josefa Sedláčka z roku 1923 (dostupné z: <<https://ndk.cz/view/uuid:eb6df700-d7e0-11ea-b7a2-005056827e51?page=uuid:e4dd029b-af40-493f-ad32-16ee8c4be88b>>).

² Filmová zpracování naopak doporučuji ponechat do závěrečných fází interpretování (srov. úkoly 4.11 a 4.12).

³ Alespoň letmou představu o tom, kdo byl Iásón a Médeia, můžete získat v převyprávění Eduarda Petišky (*Staré řecké báje a pověsti*; cca 16 stran – kapitoly „O zlatém rounu“ a „Iásón a Médeia“), o něco rozsáhlejší pak v převyprávění Nikolaje Albertoviče Kuna (*Starořecké báje*; cca 44 stran – oddíl „Argonauti“). V případě, že byste chtěli číst antické znění tohoto příběhu, v češtině vyšla *Argonautika* Apollonia Rhodského. Naopak jsou dostupné i alternativní zdroje poznání: např. výuková videa ze série TED-Ed („Iásón a Argonauti“ – dostupné z: <<https://videacesky.cz/video/ted-ed-iason-a-argonauti>>; „Talós: první robot“ – dostupné z: <<https://videacesky.cz/video/ted-ed-talos-prvni-robot>>).

- 1.4. Pokuste si pečlivě zodpovědět, **jakou podobu partnerského vztahu** muže a ženy považujete za „**zdravou**“, „**prospěšnou**“ či „**produktivní**“. **Mění se** ve vaší odpovědi něco tím, zda mají či nemají **děti**? Jaká jsou úskalí **lásky vášnivé** a **lásky poklidné**? (K oběma podobám se bude hra také přímo vyjadřovat.)
- 1.5. Hra *Médeia* byla poprvé uvedena v Athénách roku **431 před Kristem**. O jaké historické **období se jedná**? Které **problémy** tehdejší společnost asi musela řešit?
- 1.6. Ve hře se vyskytuje **chór** (sbor). Hledejte a uvažujte, jakou může hrát roli, v jakém může být **postavení vůči dějům na jevišti**.

2. Během čtení (průběžné úkoly)

- 2.1. Zaznamenávejte, jak se **charakter postav ukazuje v jejich mluvě**, jak **formulují svá stanoviska** a jak se projevují jejich **představy a předpoklady o fungování světa**.
- 2.2. Všimněte si, jakou roli **hrají v textu bohové** a **jak se o nich hovoří**. Pro srovnání si také můžete zjistit, jak s bohy nakládá Eurípidés **ve svých jiných dramatech**. Kde v textu lze nalézt také paralelu k českému přísloví „**člověk míní, pán bůh mění**“? Nakolik se toto přísloví vztahuje k ději dramatu?
- 2.3. Co přesně označuje výraz „**deus ex machina**“? **Kolikrát a kde** se v díle tento kompoziční princip objevuje? Jak vypadá jeho konkrétní realizace a jaký má **efekt**?⁴
- 2.4. Pokuste se odhadnout, kterými pasážemi by se dal ilustrovat Sofoklův výrok (citovaný v Aristotelově *Poetice*), „že on **lidi líčí takové**, jací být mají, kdežto Eurípidés, **jací jsou**“.⁵ Zvažujte, co dále **lze z těchto míst vysoudit**: jací to tedy jsou lidé, proč je autor takto zachycuje atp.
- 2.5. V čem všem jsou dle titulní postavy **ženy a muži různí či různě postaveni**? Nakolik to **platí dodnes**, příp. má to dnes nějakou **paralelu**?
- 2.6. Která **řešení** Médeiiny situace jsou **představena** a která všechna jsou vůbec **představitelná**? U alternativních řešení jednotlivě zvažujte, **proč nenastanou**.
- 2.7. Všimněte si, jak si u postav dramatu (zvláště pak u Médeie a Iásóna) představujete jejich **vzhled**, **výraz tváře** v jednotlivých scénách a podobně. Z čeho všeho vaše představy **vyplývají**?

3. Během čtení (konkrétní pasáže)

- 3.1. Co říká Médeia v rozhovoru s Kreóntem o **lidech, kteří přináší nové myšlenky**? Proč o tom vůbec mluví?

---

⁴ Jeden efekt charakteristický pro Eurípida je rovněž zmíněn v diplomové práci *Koncept řádu v antické filosofii a dramatu* (Richterová 2007, s. 71–72).

⁵ Aristoteles 1996, s. 109.

- 3.2. V samotném závěru Médeia **předvídá Iásónovu smrt**. Zjistěte, jak (v rámci řecké mytologie) nastane.⁶ Jaký může být její symbolický význam? Pomůže vám, pokud zhodnotíte **úspěšnost Iásónova života**. Čím se liší **dnešní typické hrdinské příběhy** – dnešní mýty? Proč asi?

4. Po čtení

- 4.1. Nakolik Médeii přinesla její úspěšná pomsta **uspokojení a štěstí**? V jaké pasáži textu to lze **nejlépe dokázat**? Nakolik je **pomsta vůbec může přinést**? (Pokuste se odpovědět upřímně, nehleďte na případné vepsané etické principy.)
- 4.2. Zvažujte, jak mohla Médeiu a její čin v Eurípidově tragédii **posuzovat společnost v různé době** dle své **představy o morálce**.
- 4.3. Je váš vztah k titulní postavě či váš **pohled na ni v něčem rozporný či protichůdný** (ambivalentní)? Jestliže ano, v čem a proč? Nakolik je **běžné mít takto protichůdný pohled** na lidi ve svém okolí?
- 4.4. Nakolik lze vysvětlit jednání a uvažování postav a jejich vzájemné vztahy pomocí **kategorií „domácí“ a „cizí“**? Přináší toto uvažování do dramatu nějaké **další téma**?
- 4.5. Pokuste se vystihnout **charakter** Médeie, Iásóna a Kreóna jedním či dvěma slovy. Dokážete tytéž vlastnosti **pozorovat i v sobě**? V jakých situacích převládá která **stránka vaší osobnosti** – a k jaký situacím by se tak dal přirovnat děj dramatu?
- 4.6. Porovnejte svou odpověď na předchozí otázku s částmi osobnosti, jak je viděli psychoanalytici počátku 20. století: Sigmund **Freud** (id, ego, superego) a Karl Gustav **Jung** (archetypy jako stín, persona, anima/animus, stařec atp.). Mohou tyto **koncepty obohatit** naše porozumění dramatu?
- 4.7. V čem je **specifický osud Kreóna** ve hře? Udělal při zpětném pohledu **něco chybně**? Jestliže jste nějaké chyby našli, pokuste se odhadnout, **proč k nim došlo**.
- 4.8. Dohleďte si (např. v diplomové práci *Koncept řádu v antické filosofii a dramatu*; Richterová 2007, s. 73–77), jak by byl **posuzován spor** Iásóna a Médeie **z hlediska práva** v době vzniku hry. V čem vám připadá tehdejší právo z dnešního pohledu **spravedlivé** a v čem nikoliv?
- 4.9. Asi víte, že divadelní hry spolu v antickém Řecku soutěžily. Zjistěte si, jak **dopadla v této soutěži** Médeia a pokuste se **odhadnout proč**. Pokud znáte jiná antická dramata, ohodnoťte je, jako by před vámi soutěžila. Která kritéria jste na ně uplatnili?
- 4.10. Abyste titulní postavě hry důsledněji porozuměli, pusťte se rovněž do **srovnání s dalšími antickými hrdinkami, které se vzpírají mužům**: např. do Sofoklovy tragédie *Antigoné* či Aristofanovy komedie *Lysistrate*. V čem se tyto hrdinky **liší** a v čem **podobají**?
- 4.11. Zhlédněte filmové zpracování Médeiina příběhu od Piera Paola Passoliniho z roku 1969 (délka: 110 minut). Co znamená tvrzení v úvodu filmu, že „**jenom ten, kdo je mýtický, je realistický a naopak**“? Co je nečekaného (či prostě zvláštního) na **užitých kostýmech** a co to asi **může vyjadřovat**? Co film do příběhu **přidává** a jak se tím **posouvá** naše divácké **hodnocení postav a jejich činů**?

---

⁶ Využít můžete např. převyprávění Nikolaje Albertoviče Kuna zmíněné v pozn. č. 3.

- 4.12. Zhlédněte filmovou variaci na Médeino téma od Larse von Triera z roku 1988 (délka: 75 minut). Jak je zde **uchopena postava Glauké** a které **motivy** jsou tím v díle zvýrazněny či přímo do díla vneseny? Je zde nějaký rozdíl v chování **Médeie ke svým dětem**? Jak jsou **podány Médeiny vraždy** a jak se tím **posouvá vyznění**? Který výrok či obraz filmu vám připadá **nejpůsobivější** a proč?
- 4.13. Zhlédněte video ze série tzv. *Mluvicích hlav Filosofické fakulty Univerzity Karlovy*, v němž **Sylva Fischerová** o Eurípidově dramatu hovoří.⁷ Které **zmíněné charakteristiky postav** mohou přinést další možné výklady? Která **jména filosofů a dalších badatelů** ve výkladu padnou a v jakém vztahu k dílu jsou jejich **citované myšlenky**?

5. Závěry interpretace

- 5.1. Přemýšlejte nad **otázkami**, které by k tomuto dramatu **bylo možné položit**, ale zde v této „interpretační mapě“ nebyly obsaženy. V čem **upřesňují** vaše poznání díla?
- 5.2. Zformulujte do několika vět, **jaké vyznění či myšlenku** podle vás drama **sděluje**. Kontrolujte, zda lze všechny části vaší formulace **podložit výslovně v textu**, či zda jsou některé **založené na vysuzování, předpokladech či dohadech**.
- 5.3. Pokuste se stanovit, co je ve vyznění díla **aktuální pro vás** či obecněji **pro dnešní společnost, co se změnilo** a co se naopak v průběhu věků **nemění**.
- 5.4. **Jak** by se asi příběh Médeie **odehrál dnes**? Napište libovolný literární útvar (povídku, komiks, báseň, scénář k filmu atp.), v němž příběh zasadíte do dnešních kulís a souvislostí. Které prvky původního díla touto vaší adaptací **vyvstaly silněji na povrch**?
- 5.5. Reflektujte, **které otázky** jste si z této interpretační mapy **vybrali** a které nikoliv. Proč vás neoslovily? Jak by hypoteticky mohly ty nevybrané posunout vaši interpretaci díla?

6. Literatura a zdroje

ARISTOTELES. *Poetika*. Překlad Milan Mráz. Praha: Svoboda, 1996.

FISCHEROVÁ, Sylva. Rozbor díla: Médeia (Eurípidés). In *Youtube* [online]. Dostupné z <<https://youtu.be/fZ94G59L0DE>>.

RICHTROVÁ, Eva. *Koncept řádu v antické filosofii a dramatu*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra občanské výchovy a filosofie. Vedoucí práce Miloslava Blažková, dostupné z <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/8350/DPTX_2006_1_11410_OSZD001_68030_0_21823.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

STEHLÍKOVÁ, Eva. Předmluva: Autor, který předešel svou dobu. In Eurípidés: *Trójanky a jiné tragédie*. Praha, Svoboda 1978, s. 7–23.

---

⁷ Dostupné z: <<https://youtu.be/fZ94G59L0DE>>.